

DARNAUS MIŠKŲ VALDYMO CENTRAS

DARNAUS MIŠKŲ VALDYMO STANDARTAS

Dokumento pavadinimas: Darnaus miškų valdymo standartas

Dokumento registras: PEFC LT 1003:2024

Patvirtintas: Darnaus miškų valdymo centras

23.04.2024

Išleidimo data: 24.04.2024

Įsigaliojimo data: 23.04.2024

Periodinio atnaujinimo data: 23.04.2029

Adresas: Darnaus miškų valdymo centras

K. Donelaičio 2, 3000 Kaunas, Lietuva;

Tel: +370 686 11384, e-paštas: pefc@forest.lt

Turinys

Pratarmė.....	3
Įvadas.....	4
Standarto įgyvendinimas	4
PEFC tvarumo gairės	5
Sertifikavimas – atitikties standartų reikalavimams įrodymas	6
1. Taikymo sritis	7
2. Terminai ir apibrėžimai.....	7
3. PEFC standarto turinys ir reikalavimai	12
4. Valdymas.....	13
5. Planavimas.....	14
6. Palaikymas.....	15
7. Darnus miškų valdymas. Kriterijų grupės, kriterijai, rodikliai.....	17
1 priedas. Tarptautiniai norminiai dokumentai	33
2 priedas. Lietuvoje taikomų teisės aktų sąrašas	35

Pratarmė

PEFC (Miškų sertifikavimo patvirtinimo programa) yra nepriklausoma, ne pelno siekianti ir nevyriausybinė pirmaujanti pasaulinė regioninių ir nacionalinių miškų sertifikavimo schemų aljansas, skatinantis tvarų miškų valdymą taikant miškų sertifikavimą ir miško produktų ženklimą.

Produktai, turintys PEFC sertifikatą ir etiketę, garantuoja, kad jų gamyboje naudojamos žaliavos yra iš tvariai tvarkomų miškų. PEFC standartas galioja visoje miškų tiekimo grandinėje, užtikrindamas, kad medienos ir nemedienos miško produktai būtų gaminami laikantis ekologinių, socialinių ir etinių standartų.

Darnaus miškų valdymo standartas (toliau – DMV Standartas) yra PEFC Lietuvos miškų sertifikavimo schemas (toliau – Lietuvos schema) dalis. Standarto tikslas – skatinti tvarų Lietuvos miškų vystymąsi ir tvarkymą naudojant miškų sertifikavimą, atkreipiant savininkų dėmesį į ekonominius, ekologinius, socialinius ir kultūrinius miškų tvarkymo aspektus. Standartas peržiūrimas bent kas penkerius metus, dalyvaujant įvairioms suinteresuotoms šalims, ir atnaujinamas pagal poreikį.

Oficiali šio dokumento versija yra lietuvių kalba; tačiau dokumentas yra išverstas į anglų kalbą. Kilus ginčams sprendimai būtų priimami vadovaujantis standarto versija anglų kalba.

ĮVADAS

Šis standartas padeda miškų savininkams ir valdytojams efektyviai valdyti mišką kaip atsinaujinantį gamtos išteklių ir didina visuomenės informuotumą apie tvarią miškininkystę. Standartas buvo parengtas taikant atvirą ir skaidrų kūrimo procesą. Standarte ir jo įgyvendinimą pagrindžiančioje rekomendacinėje medžiagoje nurodomi darnaus miškų valdymo reikalavimai.

DMV Standartas yra norminis dokumentas, skirtas miškų savininkams ir valdytojams. DMV Standarto įgyvendinimas suteikia teisę gauti PEFC darnaus miškų tvarkymo sertifikatą pagal Lietuvos schemą.

Lietuvos miškų ir žemės savininkų asociacijos (toliau – LMSA) valdyba 2023 m. liepos 22 d. patvirtino darbo grupę, kurios tikslas – įvertinti pateiktą DMV Standarto darbinę versiją. Diskusijas moderavo PEFC standarto rengimo koordinatorius. Darbo grupė dirbo konsensuso principu, kai negalėjo dominuoti vienos iš suinteresuotų šalių ar organizacijų interesai.

Standarto peržiūrai ir tobulinimui 2023 m. rugpjūčio – rugsėjo mėn. įvyko 6 darbo grupės posėdžiai. Kadangi Lietuvoje darnus miškų tvarkymo svarstymas buvo visuomenės dėmesio centre, darbo grupės nariai buvo motyvuoti nuodugniai aptarti ir pasiūlyti nedviprasmišką kiekvieno standarto punkto formuluotę bei jų realaus įgyvendinimo ir patikrinamumo poreikį.

Standartas FMSyra parengtas taip, kad PEFC reikalavimų laikymosi užtikrinimas netaptų tik našta jo turėtojui. Priešingai, DMV Standartas turėtų prisidėti prie darnios miškininkystės skatinimo ir sudaryti sąlygas jo naudotojams gauti pridėtinės vertės. Techniniai dokumentai yra parengti siekiant įrodyti atitiktį PEFC reikalavimams ir padėti gerinti veiklos rezultatus.

Standarto įgyvendinimas

DMV Standarte aprašomi kriterijai ir rodikliai, kuriuos turi įgyvendinti jo turėtojas, siekdamas įrodyti, kad laikosi tvarios miškininkystės principų.

Pagal nustatytus kriterijus veikiantys miškų savininkai ar valdytojai užtikrina tvarų miškų tvarkymą ir patvirtina standarto reikalavimų laikymąsi. Lietuvos miškai yra labai skirtingi – įvairūs savo struktūra ir reljefo tipu; skiriasi ir miškų tvarkymo tikslai bei jų praktinis įgyvendinimas. DMV Standartas nustato bendruosius reikalavimus, tačiau rengiant standartą buvo atsižvelgta į specifinį miško žemės nuosavybės pobūdį (dydį, vietą, miškų tvarkymo tikslus, taikomas priemones ir miškų naudojimo intensyvumą).

DMV Standarte pateikti kriterijai ir rodikliai nustato minimalius reikalavimus veiklai, įrodančią atitiktį reikalavimams ir užtikrinančią veiklos efektyvumą.

DMV Standarto turėtojas privalo saugoti savo veiklos įrašus, kad prireikus galėtų pateikti atitikties įrodymus.

PEFC tvarumo gairės

Darnus miškų tvarkymas Lietuvoje vykdomas tokiu būdu ir mastu, kad būtų išsaugotas miško gyvybingumas, biologinė įvairovė, produktyvumas ir regeneracinis pajėgumas bei jo potencialas atlikti ekologines, ekonomines, socialines ir kultūrines funkcijas dabar ir ateityje, nekenkiant kitoms ekosistemoms.

Standarto struktūra pagrįsta 10 kriterijų grupių, kurios atitinka pagrindinius PEFC tarptautinius tvarumo kriterijus:

1 kriterijų grupė: Miško ir jo ekosisteminių funkcijų palaikymas ir stiprinimas, atsižvelgiant į miško vaidmenį anglies dioksido kaupimo cikle.

2 kriterijų grupė. Veikla, skirta miško ekosistemos vientisumui, gyvybingumui ir ekologiniam funkcionalumui palaikyti.

3 kriterijų grupė. Medienos produktų produktyvumo funkcijų palaikymas.

4 kriterijų grupė. Nemedieninių produktų ir jų vertės atkūrimas, išsaugojimas, priežiūra ir (arba) gerinimas.

5 kriterijų grupė. Biologinės įvairovės miške išsaugojimas, priežiūra, atkūrimas ir (arba) gerinimas.

6 kriterijų grupė. Miško, kaip aplinką reguliuojančios ekosistemos, vaidmens palaikymas ir stiprinimas.

7 kriterijų grupė. Miško kultūrinių, socialinių ir dvasinių funkcijų palaikymas.ar stiprinimas

8 kriterijų grupė. Miško ekonominė vertė

9 kriterijų grupė. Darbuotojų teisės ir darbo sąlygos

10 kriterijų grupė. Organizacijos veiklos vertinimas (išorinis ir vidinis)

Sertifikavimas – atitikties standarto reikalavimams įrodymas

Sertifikavimas – tai procesas, užtikrinantis, kad miško savininkas tvarko mišką pagal PEFC reikalavimus.

Sertifikavimo įstaigos turi būti nešališkos, nepriklausomos ir akredituotos. Visose šalyse sertifikavimo įstaigų akreditavimą atlieka PEFC pripažinta vietinė akreditavimo įstaiga, priklausanti Tarptautiniam akreditacijos forumui. Lietuvoje šį reikalavimą atitinka Lietuvos akreditacijos biuras, priklausantis Europos akreditacijos organizacijai.

PEFC sertifikavimo siekiančios organizacijos privalo įrodyti, kad jos atitinka PEFC patvirtintus standartus. Gavusi atitikties įrodymą, sertifikavimo įstaiga išduoda 5 metus galiojantį sertifikatą, o organizacija įgyja teisę naudoti „Sertifikuota PEFC“ ženklą ir naudoti PEFC ženklą.

Pasibaigus sertifikato galiojimui, sertifikato turėtojas privalo kreiptis dėl naujo sertifikavimo. Be to, metinių auditų metu vertinama, ar nuolat laikomasi PEFC reikalavimų.

Skundai, susiję su Lietuvos PEFC miškų sertifikavimo schemos standartais ar jų valdymu, bus nagrinėjami Nacionalinės valdymo organizacijos (toliau – NVO) pagal 2023-09-04 patvirtintą Standarto rengimo ir atnaujinimo tvarką.

1. Taikymo sritis

DMV Standartas apima PEFC International tvarumo gaires, kurios yra PEFC International patvirtinimo pagrindas. **DMV Standarto reikalavimai taikomi** miško žemei. Reikalavimai taikomi miškų savininkams ir valdytojams, taip pat jų rangovų vykdomai veiklai **sertifikuotose ir sertifikuojamose teritorijose**. Reikalavimai apima visus būtinus procesus, skirtus **darniam miškų valdymui**, užtikrinant **ekosistemų paslaugų teikimą**. Šis dokumentas bus taikomas individualių valdų ir (arba) grupinių valdų sertifikavimui.

Pastaba: Individuali miško valda – savininkui (-ams) priklausantis žemės sklypas, skirtas miškų ūkio reikmėms.

2. Terminai ir apibrėžimai

Augalų apsaugos produktas: registruotas preparatas, naudojamas medžiams ir kitiems augalams apsaugoti nuo kenkėjų ir (arba) ligų, taip pat **medienai apsaugoti nuo** kenkėjų arba kenkėjams kontroliuoti ar naikinti (šaltinis: ST darbo grupė, Augalų apsaugos įstatymas).

Audituojama organizacija: organizacija, kuri suformuotas sertifikuotoje teritorijoje arba jos dalyje atliekamas PEFC auditas (šaltinis: ST darbo grupė, PEFC dokumentai).

Ekosistema: Funkcinė gyvų organizmų ir jų gyvenamosios aplinkos sistema, kurios komponentus jungia tarpusavio ryšiai, medžiagų apykaita ir energijos mainų procesai. (šaltinis: Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas)

Ekosistemų paslaugos: šios ekosistemų funkcijos yra tiesiogiai naudingos žmonėms (gaunamos materialinės ir (arba) nematerialinės naudos iš **ekosistemų**). Taip pat galima vartoti terminą „nauda iš gamtinės aplinkos“ (šaltinis: ST darbo grupė).

Darnus miškų valdymas: miškai valdomi taip ir tokiu mastu, kad būtų išsaugotas jų gyvybingumas, biologinė įvairovė, produktyvumas ir regeneracinis pajėgumas bei potencialas dabar ir ateityje atlikti svarbias ekologines, ekonomines, socialines ir kultūrinės funkcijas nekenkiant kitoms **ekosistemoms** (šaltinis: ST darbo grupė).

Kraštovaizdžio planas: gamtos tvarkymo planas – strateginio planavimo dokumentas, kuriame įvertinama ir aprašoma saugomos teritorijos ar jos dalies ekologinė būklė, kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo problemos bei galimybės, saugomos nykstančios gyvūnų, augalų ir grybų rūšys, jų buveinės ir natūralios buveinės, teritorijos tvarkymo

tikslai, tvarkymo ir apsaugos priemonės, joms įgyvendinti reikalingos lėšos ir vykdytojai.
(šaltinis: ST darbo grupė, Gamtos tvarkymo planų rengimo metodika, Aplinkos ministerija)

Gamtos vertybės: pavieniai skirtingų rūšių medžiai, medžių grupės su antruoju mišku ir (arba) pomiškiu; skirtingos irimo būsenos mediena (pvz., stovintys ir gulintys negyvi medžiai, supuvusi mediena, kelmai); reljefo mikrostruktūros, skirtingos sudėties ir amžiaus miškai, savaiminis pomiškio augimas ir įvairovė, taip pat vertingos paukščių, gyvūnų, augalų, samanų, kerpių, grybų ir kt. rūšys, rodančios miško biologinę būklę ir įvairovę, taip pat geologines ir hidrologines vertes. (šaltinis: ST darbo grupė)

Kraštovaizdis: tai natūralūs (paviršinės uolienos ir reljefas, požeminis oras, paviršiniai ir gruntiniai vandenys, dirvožemis, gyvūnų organizmai) ir (arba) antropogeniniai (archeologinės liekanos, statiniai, inžineriniai įrenginiai, žemė ir informacinis laukas) žemės paviršiaus komponentai, susiję su medžiagų, energijos ir informacijos ryšiais, teritoriniu junginiu. (šaltinis: ST darbo grupė, Aplinkos ministerija).

Medis: miško dalis, kurioje sumedėjusios augmenijos struktūra yra vienoda, vyrauja tam tikra medžių rūšis, augmenija yra panašaus amžiaus, turi bendrą augmeniją ir ši miško dalis šiais rodikliais skiriasi nuo kaimyninių miško dalių. (šaltinis: ST darbo grupė, LR miškų įstatymas)

Miškas: ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių tankumas natūralioje buveinėje brandos metu yra ne mažesnis kaip 0,3, o aukštis – ne mažesnis kaip 5 metrai, ir kita miško augmenija, taip pat ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas – plotas, kuriame medynas išretėjo arba laikinai nėra medžių dėl žmogaus veiklos ar gamtinių veiksnių (želdinami miško kvadratai, proskynos, negyvi medynai). Miškais nelaikomos medžių grupės, esančios laukuose, pakelėse, prie vandens telkinių, gyvenamosiose vietovėse ir kapinėse, želdiniai, pasodinti kelio juostose, medžiai ir krūmai, augantys viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo patikėjimo teise valdomuose ne miškų ūkio žemės sklypuose, siauros iki 10 metrų pločio medžių juostos, gyvatvorės, pavieniai medžiai ir krūmai, taip pat želdiniai, pasodinti ne miškų ūkio žemėje miestuose ir kaimo vietovėse. Šių sodų priežiūrą, apsaugą ir naudojimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos sodų įstatymas. (šaltinis: ST darbo grupė, Lietuvos Respublikos miškų įstatymas)

Miškų atkūrimas: apželdinimas mišku ir (arba) anksčiau apželdintų sklypų apželdinimas mišku (šaltinis: ST darbo grupė, Miškų atkūrimo ir sodinimo reglamentas)

Miško dauginamoji medžiaga: augalų dalys, sėklinė medžiaga ir iš jų išauginti sodiniai (sodinukai ir medeliai) arba savaime išauginti sodmenys, naudojami miškams sodinti ir atkurti (šaltinis: ST darbo grupė, Miško dauginamosios medžiagos nuostatai).

Miškų grupė – miško žemės plotai, kurių pagrindiniai ūkininkavimo tikslai ir ūkininkavimo režimas yra panašūs. Grupės suskirstytos į pogrupius. (šaltinis: ST darbo grupė, LR miškų įstatymas)

Miškų infrastruktūra: miško medelynuose įrengta infrastruktūra, miško keliai miško žemėje, miško žemės sausinimo sistemų įrenginiai, miškų priešgaisrinės apsaugos sistemų inžineriniai statiniai ir įrenginiai, taip pat kiti inžineriniai statiniai ir įrenginiai, skirti miško rekreacinėms ar aplinkos apsaugos funkcijoms įgyvendinti. (šaltinis: ST darbo grupė, LR miškų įstatymas).

Miško struktūra: medžių ir kitų augalų rūšinė sudėtis ir trimatis išsidėstymas kartu su kitais erdviniais elementais, tokiais kaip dirvožemis, reljefo formos, vandens telkiniai, vertinamas medynų, mikroreljefo ar kraštovaizdžio mastu. Tipiniai miško struktūros elementai yra medžiai ir kiti sumedėję augalai (pomiškis ir tankumynai), jų fragmentacija, rūšinė sudėtis ir pasiskirstymas pagal amžių ir aukštį; negyva mediena, ažuolai, kraštovaizdžio mikroformos, taip pat pavieniai medžiai, krūmai ir sumedėję augalai; miško struktūros elementai sudaro mikrobuveines biotai. (šaltinis: ST darbo grupė)

Miškų tvarkymo darbai : kirtimas, atkūrimas, auginimas, miškų apsauga, taip pat kiti **ekosistemų paslaugų teikimą skatinantys darbai miško žemėje** . (šaltinis: ST darbo grupė).

Miškų tvarkymo planas: organizacija naudoja **Miškų** ir **miškų tvarkymo** dokumente aprašomi tikslai, aprašomi principai ir panaudojimas teikiamos **ekosistemų paslaugos** (šaltinis: ST darbo grupė). Dokumentas gali būti fizinis arba elektroninis.

*Pastaba: **Miškų tvarkymo planas** prilyginamas vidiniam miškų tvarkymo projektui ir (arba) gamtos tvarkymo planui.*

Miško žemė: mišku apaugę žemės plotai – medynai, taip pat mišku neapaugę žemės plotai – proskynos, negyvi medynai, miško proskynos, miško aikštės, nedidelės miško pelkės, miško medelynai, miško medžių sėklinės plantacijos ir klonų rinkiniai, žemė, skirta miškui įveisti. Miško žemei priskiriami toje pačioje teritorijoje esantys miško keliai, kvartalų, technologinių kirtimų ir linijų, gaisrinių juostų, medienos sandėlių ir kitų su mišku susijusių įrenginių (griovių, pralaidų, tiltų, gaisrinių bokštų ir kt.) užimami plotai, poilsio zonos, gyvulių šėrimo aikštelės. (šaltinis: ST darbo grupė, Lietuvos Respublikos miškų įstatymas).

Nemedienos miško produktai: tai miško produktai, kurie nėra pagaminti iš mediena.
(šaltinis: ST darbo grupė, LR miškų įstatymas)

Organizacija: juridinis arba fizinis asmuo, siekiantis gauti **PEFC sertifikatą arba turintis jį ir atsakingas už PEFC standarto** reikalavimų laikymąsi (šaltinis: ST darbo grupė).

Suinteresuotosios šalys: asmenų grupė, kuriai tai daro tiesioginę įtaką organizacijos veiklai. Suinteresuotosios šalys yra: vietos bendruomenės, organizacijos darbuotojai, artimiausi kaimynai, regioninės įmonės, vietos valdžios institucijos, klientai ir tiekėjai (šaltinis: ST darbo grupė).

PEFC sertifikatas: akredituoto sertifikuotojo išduotas dokumentas, patvirtinantis, kad organizacija atitinka PEFC **standarto** reikalavimus (šaltinis: ST darbo grupė).

PEFC standartas: PEFC **darnaus miškų tvarkymo** standartas Lietuvai (šaltinis: ST darbo grupė).

PEFC kilmės grandinės sertifikatas: akredituoto sertifikuotojo išduotas dokumentas, patvirtinantis, kad organizacija atitinka PEFC tarptautinio standarto PEFC ST 2002:2020 (Miško produktų gamybos grandinės reikalavimai) reikalavimus (šaltinis: ST darbo grupė).

PEFC ženklas: pardavimo ir pristatymo dokumentuose naudojamas ženklas, nurodantis, kad medienos arba nemedieniniai miško produktai ar kitos ekosistemų paslaugos yra kilę iš sertifikuotos vietovės. Ženklas must turi būti 100 % PEFC sertifikuotas.

Saugomos rūšys: nykstančios, pažeidžiamos, retos arba endeminės gyvūnų, augalų ar grybų rūšys, įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą ir (arba) Europos bendrijos svarbių gyvūnų ir augalų rūšių sąrašus arba saugomos pagal tarptautinius susitarimus šio įstatymo nustatyta tvarka, taip pat visos laukinių paukščių rūšys, natūraliai paplitusios Europos Sąjungos valstybių narių europinėje teritorijoje (šaltinis: ST darbo grupė, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas).

Sertifikuota teritorija: organizacijai priklausanti ir (arba) valdoma teritorija, kurioje įgyvendinami **PEFC standarto reikalavimai** (šaltinis: ST darbo grupė).

Valdymo sistema: organizacijos valdymas užtikrina nuoseklų nustatytų tikslų įgyvendinimą ir indėlį į **tvarų miškų tvarkymą** bei ekosistemų paslaugų **teikimą**. Tam reikia projektuoti, patvirtinti, vykdyti, kontroliuoti ir tobulinti procesus (šaltinis: ST darbo grupė).

mediena (šaltinis: ST darbo grupė)

Vandens telkinio apsaugos juosta: paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos dalis, apimanti nustatyto pločio žemės ruožą, esantį arčiausiai paviršinio vandens telkinio ribos, kuriame užtikrinama visuomenės teisė naudotis vandens telkiniais, vaikščioti jų pakrantėmis, sudaromos palankios sąlygos rekreacijai ir kitiems visuomenės poreikiams plėtoti, tačiau ūkinė veikla, galinti neigiamai paveikti vandenį, riboja telkinio ir jo pakrančių ekosistemų stabilumą, keičia natūralų pakrančių kraštovaizdį ir jo estetines vertybes, kenkia migracijos koridorių funkcijai. (šaltinis: ST darbo grupė; Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašas, Aplinkos ministerija).

Vandens telkinio apsaugos zona: žemės ruožas, besiribojantis su paviršiniu vandens telkiniu išilgai nustatyto pločio paviršinio vandens telkinio ribos, kuriame ribojama ūkinė veikla, galinti neigiamai paveikti vandens telkinio ir jo pakrančių ekosistemų stabilumą, keisti gamtinį kraštovaizdį ir jo estetines vertybes, pažeisti migracijos koridorių funkciją ir visuomenės teisę naudoti vandens telkinius ir jų pakrantes. (šaltinis: ST darbo grupė; Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašas, Aplinkos ministerija)

Vidinio miškų tvarkymo projektas: vidinio miškų tvarkymo projektai – tai miškų ūkio veiklos planai, parengti visiems valstybinių miškų valdytojams ir privačioms miškų valdoms arba miško žemei, esančiai ne miškų ūkio paskirties žemės sklype, ir skirti konkrečių tvarkymo priemonių sistemai jose sukurti (šaltinis: ST darbo grupė, Lietuvos Respublikos miškų įstatymas).

Vietos bendruomenė: savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies ar kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, kuriuos sieja bendri gyvenimo kaimynystėje poreikiai ir interesai bei kurie šiuos poreikius ir interesus tenkina veikdami įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimai, vieši svarstymai, apklausos, veikla per savo atstovus, bendruomenines organizacijas ir kt.) (šaltinis: ST darbo grupė, LR Vietos bendruomenių savivaldos politikos įstatymas).

Žaliavinė mediena: miško žemėje nukirstų medžių stiebų mediena, skirta medienos gaminiams paruošti (šaltinis: ST darbo grupė, LR miškų įstatymas).

3. PEFC standarto turinys ir reikalavimai

3.1 Bendrieji PEFC standarto principai

3.1.1. **PEFC in the process of certification standarto** reikalavimai taikomi visai veiklai **sertifikuotoje areateritorijoje** ir įpareigoja **organizacijos laikytis** PEFC reikalavimų.

- 3.1.2. **Organizacija** gali dalyvauti sertifikavime per įgaliotą asmenį, tačiau ir šiuo atveju **organizacija** prisiima sertifikavimo atsakomybę.
- 3.1.3. **PEFC sertifikatas** apima visus land organizacijos valdomus ir (arba) valdomus miškus, kaip apibrėžta Miškų įstatyme. Dalinis miškų **sertifikavimas vienoje valdoje** nėra leidžiamas.
- 3.1.4. **Organizacija privalo** laikytis **PEFC standarto** reikalavimų visoje **organizacijai priklausančioje ir (arba) valdomoje miško žemėje**.
- 3.1.5. Esant pagrįstiems prieštaravimams dėl nuosavybės ar nuosavybės teisių, ginčo vieta negali būti sertifikuojama, o **mediena, nemedieniniai miško produktai** ir kiti ekosistemos produktai iš tos vietos **gautos paslaugos** neturėtų būti ženklinamos **PEFC ženklu**, kol ginčas nebus išspręstas.
- 3.1.6. Jei organizacija turi galiojantį **PEFC sertifikatą** ir padidina **miško žemės** plotą, jis taip pat laikomas **sertifikuotu plotu** nuo įsigijimo datos tuo atveju, jei po kito priežiūros ar neeilinio audito metu pakeičiama sertifikato apimtis.
- 3.1.7. **Organizacija** neatsako už trečiųjų šalių ir (arba) ankstesnio savininko nesuderintą veiklą žemės sklype, kol organizacija įsigyja žemę. **Organizacija**, jei įmanoma, pašalina dėl tokios veiklos atsiradusius neatitikimus ir suderina juos su **PEFC standarto reikalavimais** arba, esant svarbioms priežastims, nustatomas ilgesnis terminas (3 mėn.) neatitikimams pašalinti.
- 3.1.8. **Organizacija saugo** savo 5 metų veiklos įrašus taip, kad būtų galima įrodyti atitiktį **PEFC standarto** reikalavimams.
- 3.1.9. Tik organizacijos, kurios turėti valid **PEFC sertifikatus, and signed license agreement** gali žymėti produktai su **PEFC prekės ženklu**, kuris patvirtina jų gavimą iš sertifikuotų vietovių.
- 3.1.10. Organizacija turi teisę žymėti **PEFC prekės ženklu and PEFC ženklu medieną, nemedienos miško produktus ir pagrindines ekosistemines paslaugas**, taip informuodama pirkėjus ir vartotojus, kad produktas kilęs iš sertifikuotos **vietovės**.
- 3.1.11. Tik **PEFC ženklu pažymėti** produktai, pagaminti iš apvaliosios medienos, medžio drožlių, energetinės medienos, **nemedieninių miško produktų**, taip pat kitų. **pagrindinių ekosistemų paslaugų produktai, kurie ateina iš sertifikuotų vietovių**.
- 3.1.12. Jei **PEFC standarte** nenurodytos atitikties ribos, taikomi teisės aktuose nustatyti reikalavimai.

3.1.13 Audito metu, naudojant **PEFC standarto rodiklius, vertinama, kaip laikomasi PEFC standarto reikalavimų miškų tvarkymo metu vykdant miškų infrastruktūros darbus**. Audito metu naudojami rodikliai turi būti definiti, atnaujinti, aktualūs ir tinkami naudoti vertinant mišką, miško naudojimą, atliekamus darbus ir panašią veiklą.

4. Valdymas

4.1. **Organizacija** įsipareigoja laikytis **PEFC LT 1003:2024 standarto** ir kitų taikomų PEFC reikalavimų.

4.2. **Organizacija** patvirtina atitiktį **PEFC standarto LT1003:2024** reikalavimus. Patvirtinimas turi būti viešai prieinamas **organizacijose, DMVC** interneto svetainėje ar kitame viešai prieinamame registre / duomenų bazėje.

4.3. Organizacijos valdymo sistema

4.3.1. **Miškų tvarkymo darbų sistema privalo** remtis planavimo, organizavimo, vykdymo, stebėsenos ir rezultatų vertinimo principais. **Miškų tvarkymo darbuose** taip pat vertinamas poveikis aplinkai, socialinis ir ekonominis poveikis. Organizacija vykdo nuolatinę stebėseną.

4.3.2. **Organizacija sistemingai** tobulina **kontrolės sistemą** pagal **darnaus miškų tvarkymo reikalavimus**.

4.3.3. **Organizacija** nustato ir parengia **kontrolės sistemas**, dokumentų valdymą, bendravimą su vietos bendruomene, auditą, ginčų ir skundų nagrinėjimą. principus ir paskiria asmenį (-is), atsakingą (-us) už šio **PEFC standarto** reikalavimų įgyvendinimą organizacijoje.

Pastaba: Jei ta **organizacija** yra asmuo, jis pagal nutylėjimą yra atsakingas už PEFC atitiktį **standartinius reikalavimus**, nebent asmuo įgaliojo kitą (-us) asmenį (-is) prisiimti šią atsakomybę.

4.4 Atitikties reikalavimai

4.4.1 Atitiktis teisiniams reikalavimams

4.4.1.1 Organizacijos veikla turi atitikti teisės aktus.

4.4.1.2 Organizacija turi imtis priemonių neteisėtai veiklai miške užkirsti kelią. Organizacija yra numačiusi politiką, kuria užtikrinama, kad visi darbuotojai turėtų aktualių ir naujausių žinių, o veikla atitiktų teisės aktus ir būtų užkirstas kelias neteisėtai veiklai miške.

4.4.2 Nuosavybės teisės

4.4.2.1 Kiekvieno organizacijos turto nuosavybė ar valdymas turi būti aiškiai įrodytas. Nuosavybė ar valdymas yra įrodytas valstybės registre arba dokumentuotas.

5. Planavimas

5.1. Veiksmai, skirti rizikai ir galimybės šalinti

5.1.1. **Organizacija** atsižvelgia į riziką ir galimybes, susijusias su **PEFC standarto** atitiktimi reikalavimams. Rizikos ir galimybių vertinimas turi būti atnaujintas ir aktualus. Organizacija turi parengusi rizikos ir galimybių vertinimo metodiką. Rizika ir galimybės buvo įvertintos.

5.2. Susijusios suinteresuotosios šalys

5.2.1. **Organizacija nustato paveiktus asmenis suinteresuotąsias šalis**, kurioms daro įtaką **miškų tvarkymo veikla**, ir įvertina jų galimus poreikius bei lūkesčius.

5.3. Valdymo planas

5.3.1. **Organizacija** turi naujausią ir aktualiausią informaciją apie savo **miškus**. Vadovaujantis galiojančiais teisės aktais periodically, buvo atlikta miškų inventorizacija ir surinkta kartografinė medžiaga, kuri buvo parengta. Remiantis inventorizacijos duomenimis, atliekamas veiklos planavimas miške in the management plane. **Organizacija** turi priemones, užtikrinančias naujausios ir patikimos informacijos apie mišką naudojimą.

5.3.2. **Organizacija taiko** valdymo politiką, kuria mažinama ekosistemų pažeidimo ir blogėjimo rizika, ir politiką, kuria padedama užtikrinti geras **ekosistemas**. sąlygos. Organizacija įdiegė rizikos ir galimybių vertinimo metodiką.

5.3.3. **Valdymo plane** turi būti nurodyti šie minimalūs reikalavimai:

- a) įsipareigojimas laikytis PEFC standarto reikalavimų,
- b) žemės kadastro duomenys apie valdą,
- c) duomenys apie mišką,
- d) Valdoje suplanuota miškų ūkio veikla
- e) ilgalaikiai darnaus miškų valdymo tikslai,
- f) patvirtintas vidutinis metinis kirtimo plotas ir (arba) tūris,
- g) patvirtinimas ir registracija atlikta vadovaujantis galiojančiais LR teisės aktais,

5.3.4. Kai **organizacijos** valdymo planas apima komercinį **nemedieninių miško produktų naudojimą** ir kitas **pagrindines ekosistemų paslaugas**, **organizacija** turėtų nustatyti metinį **komercinių nemedieninių miško produktų** ir kitų **pagrindinių ekosistemų paslaugų naudojimo** apimtį ir (arba) plotą, užtikrindama jų ilgalaikį tvarumą.

5.3.5. Miškų ūkinėje veikloje ir miškų valdyme naudojami mokslu pagrįsti metodai. Organizacija privalo turėti patvirtintus dokumentus ir įrašus apie tai.

5.3.6. **Organizacija parengia viešai prienamą valdymo plano santrauką.** Santrauka turi atitikti šiuos minimalius reikalavimus:

- a) įsipareigojimas laikytis PEFC standarto reikalavimų;
- b) ilgalaikiai miškų tvarkymo tikslai ir organizacijos miškų tvarkymo principų santrauka;
- (c) ankstesnio PEFC audito santrauką (jei tokia buvo).

Pastaba: informacija turi būti paskelbta organizacijos ir (arba) NGB interneto svetainėje arba kitame viešai prieinamame registre / duomenų bazėje.

Pastaba: konfidenciali informacija, kurios atskleidimą riboja įstatymai (pvz., gamtos apsaugos apribojimai, asmens duomenys), ir konfidenciali informacija audito ataskaitoje neturi būti įtraukiama į valdymo plano santrauką.

6. Palaikymas

6.1. Ištekliai

6.1.1. Organizacija planuoja išteklius valdymo sistemai sukurti, valdyti ir tobulinti pagal ilgalaikius organizacijos darnaus miškų valdymo tikslus.

6.2. Kompetencija

6.2.1. Organizacija privalo užtikrinti, kad miško tvarkymo darbus atliktų kompetentingi asmenys. Organizacijos darbuotojai turėtų kompetenciją patvirtinantį dokumentą (pvz., profesinį pažymėjimą, profesinį išsilavinimą, mokymo pažymėjimą ar instruktažą įrodantį dokumentą) arba atitinkamas reikalavimas būtų įtrauktas į paslaugų sutartis.

6.2.2. Organizacijoje miškų tvarkymo darbus atliekantys asmenys turi darnaus miškų tvarkymo žinių ir nuolat mokosi, įskaitant dalyvavimą mokymuose ar kursuose, kuriuose supažindinama su darnaus miškų tvarkymo principais. Miškų tvarkymo darbus atliekantys asmenys turi dokumentą, patvirtinantį darnaus miškų tvarkymo žinias..

(pvz., mokymo pažymėjimas arba dalyvavimas instruktaže) ir (arba) paslaugų sutartyse yra atitinkamas reikalavimas.

6.3. Bendravimas

6.3.1 Informacija apie miškų ūkio darbus sertifikuotoje teritorijoje turi būti prieinama vietos bendruomenei ir artimiausiam kaimynui.

6.4. Skundai

6.4.1 Organizacija turi ginčų ir skundų sprendimo politiką dėl miškų tvarkymo darbų, nuosavybės ir darbo sąlygų. Ginčai ir skundai sprendžiami pagal šios politikos principus.

6.5. Dokumentacija

6.5.1 Organizacija privalo saugoti dokumentus apie atliktus miško tvarkymo darbus. Jie turi būti atnaujinti ir aktualūs.

6.5.2 Tiekdama medieną klientams, turintiems PEFC gamybos grandinės sertifikatą, organizacija privalo pateikti šią minimalią informaciją: pateikti kadastrinės vietos informaciją, nurodant medienos kilmę, sortimentų pavadinimą; sortimentų kiekį; medžių rūšis arba medžių grupes (lapuočiai, spygliuočiai); PEFC sertifikato numerį; PEFC claim; organizacijos pavadinimą; važtaraščio numerį, pristatymo datą.

7. Darnus miškų valdymas. Kriterijų grupės, kriterijai, rodikliai

1 kriterijų grupė: Miško ir jo ekosistemų funkcijų palaikymas ir stiprinimas, atsižvelgiant į miško vaidmenį anglies dioksido kaupimo cikle

1.1 kriterijus: Miškų tvarkymo tikslas – miškų ekosistemos paslaugos (įskaitant ekonomines, ekologines, socialines funkcijas) palaikymas ir stiprinimas.

Rodikliai: miškų tvarkymo plane ir (arba) gamtos tvarkymo plane ir (arba) dokumente arba pagal nacionalinius teisės aktus aprašomi ilgalaikiai miško ir jo ekosistemų paslaugų ar funkcijų (ekonominių, ekologinių ir socialinių) priežiūros ir tinkamo gerinimo tikslai.

1.2 kriterijus: Išlaikyti ir pagerinti miško gebėjimą kaupti anglies dioksidą.

Rodikliai:

a) Siekiant išvengti neigiamo poveikio pagrindinėms ekosistemos funkcijoms ir medienos kokybei, miškų tvarkymo veikloje pirmenybė teikiama efektyviai veiklai, tausojančiai klimatą ir miško išteklius.

b) Trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu išlaikoma augimo pusiausvyra n increment.

Note: Trumpuoju laikotarpiu yra 10 metų periodas; ilguoju laikotarpiu nemažiau 50 metų

1.3 kriterijus: Atitikti teisės aktams.

Rodikliai: Organizacija šiuo metu nepažeidžia nacionalinių teisės aktų, susijusių su anglies dioksido kaupimo mažinimu.

2 kriterijų grupė. Veikla, kuria siekiama išlaikyti miško ekosistemos vientisumą, gyvybingumą ir ekologinį funkcionalumą

2.1 kriterijus: Gera ekosistemos būklė palaikoma arba gerinama išsaugant miško erdvinę struktūrą ir natūralius procesus.

Rodikliai:

a) Miško būklė kartu su ilgalaikiais miškų tvarkymo tikslais aprašoma miškų tvarkymo plane ir (arba) gamtotvarkos plane ir (arba) dokumente atitinkančiame galiojančius teisės aktus.

b) Pažeista arba palaipsniui skurstanti ekosistema, kurios ekologinis vientisumas yra sumažėjęs (degradavusi ekosistema), jau yra atkurta arba yra atkūrimo procese.

2.2 kriterijus: Siekiant išlaikyti miško genetinę, rūšinę ir struktūrinę įvairovę, užtikrinamas miško gyvybingumas ir atsparumas neigiamiems aplinkos veiksniams, taip pat skatinami natūralūs reguliavimo mechanizmai.

Rodikliai :

- a) miške formuojasi daugiarūšiai ir įvairaus amžiaus medynai;
- b) Skirtinga medienos biomasės irimo būseną miške (pvz., kamienai, supuvusi mediena, kelmai, biologinės įvairovės medžiai);
- c) Įvairūs medynai ir pomiškis; taip pat rodo didelę miško biologinę būklę ir gyvūnų, paukščių, augalų, samanų, grybų ir kt.;
- d) Perkami sertifikuoti sodiniai su kilmės dokumentais.

2.3 kriterijus: Miško ekosistemos būklei negresia pavojus ir ji nėra pažeidžiama svetimžemių ar invazinių augalų.

Pastaba: Išimtis daroma svetimžemių rūšių augalams, introdukuotiems mokslo tikslais.

Rodikliai:

- a) Tmiške nėra svetimų ir (arba) invazinių augalų rūšių ir genotipų;
- b) Imamasi veiksmų juos išnaikinti per 5 metus.

2.4 kriterijus: Ugnies naudojimas miško tvarkymo darbuose.

Rodikliai: Miško tvarkymo darbuose ugnis nenaudojama, išskyrus gamtos tvarkymo plane numatytų priemonių įgyvendinimą.

2.5 kriterijus: Miškotvarkos darbų metu užkertamas kelias naftos ir kuro išsiliejimui bei teritorijos šiukšlinimui.

Rodikliai:

- a) Nėra naftos ir kuro išsiliejimas bei teritorijos šiukšlinimas miško tvarkymo darbų metu;
- b) Pastebėta tarša buvo pašalinta arba imtasi priemonių;
- c) Miško technikos darbo vieta-aprūpintas taršos kontrolės priemonėmis.

d) Organizacija yra nustačiusi procedūras, apimančias pasirengimą ir gebėjimą užkirsti kelią naftos ir kuro išsiliejimams bei juos išvalyti.

2.6 kriterijus: Miško augalų apsauga.

Rodikliai:

- a) Miško augalams apdoroti buvo naudojami registruoti miško augalų apsaugos produktai, laikantis gamintojų nurodymų.
 - b) Rekomenduojama naudoti biologinius augalų apsaugos produktus;
 - c) Apsaugos produktų naudojimas yra dokumentuojamas.
 - d) Apsaugos produktus, kurių sudėtyje yra glifosato, galima naudoti tik atlikus rizikos vertinimą.
 - e) Draudžiama naudoti 1A ir 1B pavojingumo klasių miško augalų apsaugos produktus pagal Pasaulio sveikatos organizaciją (PSO) ir kitus labai toksiškus augalų apsaugos produktus.
 - f) Naudotojai yra instruktuoti, nebiologiniai augalų apsaugos produktų naudotojai turi atitinkamą augalų apsaugos sertifikatą;
 - g) Naudojamos asmeninės apsaugos priemonės;
 - h) Dokumentacija apie darbuotojų instruktavimą ir mokymą yra aktuali.
- 3 kriterijų grupė. Medienos gaminių produktyvumo funkcijų palaikymas

3.1 kriterijus: Užtikrinamas tvarus medienos tiekimas.

Rodikliai:

- a) Mediena tiekama pagal vidinį miškų tvarkymo projektą ir (arba) gamtos tvarkymo planą ir (arba) dokumentą ar teisinį veiksma, galiojantį pagal teisės aktus;
- b) Užtikrintas medienos tiekimo teisėtumas;
- c) Medienos tiekimo veiksmai įrodyti galiojančiais dokumentais;

3.2 kriterijus: Miškų tvarkymo darbai turi būti atliekami tinkamu laiku ir tinkamu būdu, nemažinant miško potencialo tiekti žaliavinę medieną.

Rodikliai:

- a) Atliekant darbus laikomasi teisės aktų ir kitų teisės aktų.
- b) Organizacija saugo dokumentus ir įrašus, įrodančius a) rodiklio teiginį;

3.3 kriterijus: Miško kirtimo kiekis užtikrina tvarų miškų naudojimą.

Rodikliai: Kirtimo norma neviršija vidiniame miškų tvarkymo projekte ir (arba) gamtos tvarkymo plane ir (arba) pagal teisės aktus galiojančiame dokumente numatyto kiekio.

4 kriterijų grupė: Nemedieninių produktų ir jų vertės atkūrimas, išsaugojimas, priežiūra ir (arba) didinimas

4.1 kriterijus: Nemedieninių miškų naudojimo planavimas

Rodikliai:

- a) Miškų tvarkymo projekte, gamtos tvarkymo projekte ir (arba) pagal nacionalinius teisės aktus galiojančiame dokumente nustatomos vertingos nemedieninių produktų savybės;
- b) Miškų tvarkymo projekte, gamtos tvarkymo projekte ir (arba) pagal nacionalinius teisės aktus galiojančiame dokumente numatytos priemonės šioms vertybėms apsaugoti ir puoselėti.

4.2 kriterijus: Nemedieninių miškų tvarkymo priemonės

Rodikliai:

- a) Organizacijos miškuose kuriama rekreacinė infrastruktūra;
- b) Miško išteklių yra įvairūs (pvz., lazdynų riešutų, miško uogienių ar miško žolelių plantacijų sodinimas ir kt.) ir įvairios veiklos miške formos (pvz., poilsio ir aktyvaus laisvalaikio paslaugos, miško bičių avilių įrengimas, švietimas apie miško žoleles ir kt.).

4.3 kriterijus: Nemedieninių miško produktų naudojimo apskaita

Rodikliai:

- a) Plėtojama nemedieninių miško produktų gamyba ir paslaugų teikimas, o esama miško infrastruktūra racionaliai naudojama jų plėtrai.

b) Tvarkoma (apskaitoma) ekonominė-statistinė nemedieninių miško produktų gamybos ir paslaugų miškų apskaita.

4.4 kriterijus: miško, kaip kraštovaizdžio elemento, formuojančio rekreacinę aplinką, potencialo didinimas

Rodikliai:

- a) Naudojamas abipusių susitarimų tarp organizacijos ir draugijos formatas, siekiant sudaryti sąlygas miško valdos naudojimui poilsiui, tenkinant žmonių kultūrinius, dvasinius ir sveikatos poreikius.
- b) Taikomos įvairios partnerystės, bendradarbiavimo ir integracijos su vietos bendruomenėmis formos.

5 kriterijų grupė. Biologinės įvairovės miške išsaugojimas, palaikymas, atkūrimas ir (arba) didinimas

5.1 kriterijus: Planuojant miškotvarkos darbus, atsižvelgiama į biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio išsaugojimą (ekosistemos, rūšių ir genetiniu lygmeniu).

Rodikliai:

- a) Miško atkūrimui naudojama sodinamoji medžiaga gaunama iš patvirtintos kilmės vietovės;
- b) Miško žemėje nebuvo naudojamos svetimos rūšys ir genotipai, keliantys grėsmę biologinei įvairovei;
- c) Kilus rūšių, keliančių grėsmę gamtinei pusiausvyrai, invazijos grėsmei, buvo pranešta atitinkamai nacionalinei institucijai ir gautos bei įgyvendintos rekomendacijos, siekiant užkirsti kelią tų rūšių plitimui.
- d) Miško darbai atliekami taip, kad nebūtų sutrikdytas vietos kraštovaizdis.

5.2. kriterijus: Organizacijai žinomos gamtos vertybės.

Rodikliai:

- a) Gamtos vertybės aprašomos atliekant reguliarią (kas 10 metų) miškų inventorizaciją ir kartografavimą.

b) Vertybės įtrauktos į miškų tvarkymo projektus ir (arba) gamtos tvarkymo planus ir (arba) dokumentus, galiojančius pagal teisės aktus, arba identifikuotos pagal nacionalinius registrus ir (arba) savanorišką organizacijos sprendimą.

5.3. kriterijus: Miškų tvarkymo darbų planavimo ir vykdymo tikslas – išsaugoti gamtos vertybes. Naudojami metodai, kurie nekenkia gamtos vertybėms, bet skatina šių vertybių išsaugojimą, atkūrimą ar praturtinimą. Bet koks komercinis šių vertybių naudojimas yra draudžiamas.

Rodikliai:

- a) Miškų inventorizacijos duomenys, kartografinė medžiaga leidžia nustatyti vietą ir užtikrina, kad gamtos vertybės ir jų aplinka būtų prižiūrimos ir (arba) tvarkomos pagal parengtus vidinius miškų tvarkymo ir (arba) gamtos tvarkymo projektus ir (arba) dokumentus pagal nacionalinius teisės aktus.
- b) Atliekami miškų tvarkymo darbai atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus.
- c) Paukščių lizdaviečių metu nebuvo vykdomi kirtimai.
- d) Tvarkomi dokumentai ir įrašai.

5.4 kriterijus: Užtikrinamas ilgalaikis miško ir (arba) pagrindinių ekosistemų funkcijų tvarumas ir biologinės įvairovės išsaugojimas atkuriant miškus.

Rodikliai:

- a) Miškas atkurtas arba regeneruotas, o pagrindinės ekosistemos funkcijos išsaugotos.
- b) Miškas atkurtas arba regeneruotas per teisės aktuose nustatytą laiką, kartu su kriterijais, kada miško atkūrimas arba regeneravimas atitinka miško pripažinimo reikalavimus.
- c) Organizacija registruoja ir saugo visus miško atkūrimo arba regeneravimo darbus.

5.5 kriterijus: Miško sodinamosios medžiagos tinkamumas.

Rodikliai: Miško atkūrimui naudojamos rūšys yra kilusios iš atitinkamos kilmės vietovės pagal teisės aktus.

5.6 kriterijus: Naudojamos miškų tvarkymo technologijos, kurios padeda išsaugoti, pagerinti arba atkurti gamtos vertybes.

Rodikliai:

- a) Organizacija naudoja reikiamas technologijas ir darbo metodus, kurių pagalba formuojamos reikiamos erdvinės struktūros ir medynų charakteristikos, užtikrinančios gamtos vertybių išsaugojimą (pvz., skirtingų rūšių pavieniai medžiai, medžių grupės su antriniu kritimu ir (arba) pomišku; mediena skirtingose irimo būsenose (pvz., stovintys ir gulintys negyvi medžiai, supuvusi mediena, kelmai);
- b) Apsauginės juostos paliekamos pagal teisės aktus;
- c) Išsaugotos reljefo mikrostruktūros ir miško dirvožemis;
- d) Mišrūs ir daugiaamžiai medynai, savaimė ataugantys ir pomiškyje augantys medžiai bei pomiškyje auganti įvairovė ir sumedėję augalai, taip pat valstybės saugomos paukščių, gyvūnų, augalų, samanų, kerpių, grybų ir kt. rūšys, rodančios miško biologinę būklę ir įvairovę.
- e) Plynuose kirtimuose paliekami biologinės įvairovės medžiai arba medžių biogrupės, siekiant užtikrinti tvarumą;
- d) Kirtimo vietose išsaugomos medžių biogrupės.
- e) Nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose pagrindiniai plyni kirtimai atliekami pagal teisės aktus.
- h) Draudžiama kirsti vandens telkinius, trikdyti miško kelius.

Pastaba arba paaiškinimas dėl buferinės zonos indikatorius: buferinės zonos pirmiausia paliekamos proskynos pakraštyje, greta žemės ūkio paskirties žemės, pusiau natūraliose pievose, pelkėse arba prie natūralių vandens telkinių. Kai sąlygos yra tinkamos, turėtų būti išsaugoti esami stovintys ir negyvi medžiai, o atskiri medžiai arba medžių grupės turėtų būti leidžiami augti.

5.7 kriterijus: Sodinamosios medžiagos kilmė.

Rodikliai: Draudžiama naudoti genetiškai modifikuotą sodinamąją medžiagą.

5.8 kriterijus: Miškų infrastruktūros darbų planavimas ir įgyvendinimas.

Rodikliai:

- a) Įvertintas poveikis ir rizika gamtos vertybėms projektuojant ir statant miškų infrastruktūrą;
- b) Gauti reikalingi leidimai / patvirtinimai;
- c) Poveikio atveju imtasi poveikio mažinimo priemonių;

5.9 kriterijus: Gyvūnų daromos žalos miškų ekosistemai kontrolė.

Rodikliai: Organizacija turi laukinės gamtos žalos vertinimo ir kontrolės planą.

5.10 kriterijus: Ekologiškai svarbių elementų išsaugojimas.

Rodikliai: Ekologiškai svarbūs elementai, tokie kaip įvairi negyva mediena, medžiai su ažuolais ir mikrobuveinėmis, medžiai su deginimo pėdsakais, pavieniai medžiai ir jų grupės, pasiekusios natūralią brandą, dideli pavieniai medžiai (skersmuo didesnis nei 60 cm), retos medžių rūšys medynuose, riedulių sankaupos, retų medžių rūšių (liepos, klevai, maumedžiai, maumedžiai ir kt.) medynai, įvairaus amžiaus ir rūšių medynai, aprašyti miškotvarkos projekte ir (arba) gamtos apsaugos projekte ir (arba) pagal teisės aktus galiojančiame dokumente.

6 kriterijų grupė. Miško, kaip aplinką reguliuojančios ekosistemos, vaidmens išlaikymas ir stiprinimas

6.1 kriterijus: Miško vaidmuo stabdant vėjo ir vandens eroziją, reguliuojant vandens režimą ir užtikrinant anglies dioksido kaupimą yra išlaikomas ir stiprinamas.

Rodikliai:

- a) Šalia natūralių vandens telkinių, pakrančių apsaugos juostose ir vandens apsaugos zonose ūkininkavimas vykdomas laikantis galiojančių teisės aktų.
- b) Pakrančių apsaugos juostų augalijos danga nebuvo sunaikinta, medžiai palikti augti nuožulnioje augmenijoje, o pomiškis ir takas buvo išsaugoti.
- c) Imamasi priemonių, kad būtų išvengta vėjo ir vandens erozijos daromos žalos.

6.2 kriterijus: organizacija vykdo miškų išsaugojimo ir tvarkymo funkcijas, užtikrindama ilgalaikį šių funkcijų išsaugojimą.

Rodikliai: organizacija, turinti vidinį miškų tvarkymo projektą ir (arba) gamtos tvarkymo planą ir (arba) dokumentą pagal nacionalinius teisės aktus, kurie parengti pagal miškų grupių ir pogrupių schemas ir kuriuose išskirti miškai, atliekantys apsauginę funkciją.

6.3 kriterijus: Miškui nekenksminga statyba, naudojami miškui būdingi metodai ir metodai, siekiant kuo labiau sumažinti dirvožemio pažeidimus, užkirsti kelią erozijai ir nuosėdų patekimui į vandens telkinius bei užkirsti kelią natūralių vandens kelių užtvėnimui.

Pastaba: Pralaidų prevencijos reikalavimas netaikomas šlapžemėms ir miško atsodinimo vietovėms, kurioms būdingas per didelis drėgmės kiekis.

Rodikliai:

- a) Miškininkystės darbai atliekami tinkamu laiku. Naudojami metodai ir metodai, kurie išsaugo miško paklotę ir nesukelia dirvožemio erozijos bei nuosėdų patekimo į vandens telkinius.
- b) Miškotvarkos darbai nekeičia natūralių vandens telkinių hidrologinio režimo.
- c) Neužterštas dirvožemis ir vandens telkiniai. Vandens apsaugos juostoje nelaikoma mediena, kuras ar alyvos.

6.4 kriterijus: Poveikis miško infrastruktūros statybai, rekonstrukcijai ir atnaujinimui.

Rodikliai: Atliekant miško infrastruktūros darbus, vengiama žalos miškui, miško paklotei, dirvožemiui ir vandens telkiniams.

7 kriterijų grupė. Miško kultūrinių, socialinių ir dvasinių funkcijų išlaikymas arba stiprinimas

7.1 kriterijus: Miško kultūrinių, socialinių ir dvasinių funkcijų rėmimas.

Rodikliai:

- a) Organizacija, vykdydama miškų tvarkymo darbus, vadovaujasi kultūros paveldo miškais ir jų apsaugos zonomis, nustatytomis miškų grupių ir pogrupių schemose;
- b) Šie miškai yra identifikuoti ir pažymėti vidiniame miškų tvarkymo projekte ir (arba) gamtos tvarkymo plane bei kartografinėje medžiagoje.

7.2 kriterijus: Lankymasis miške.

Rodikliai: Organizacija neriboja lankymosi miške, išskyrus įstatymų numatytus atvejus.

7.3 kriterijus: Atsižvelgiama į istorines, kultūrinės ir dvasines vertybes, numatytas teisės aktuose arba nustatytas vietos bendruomenės ir organizacijos.

Rodikliai:

- a) Organizacija nustatė saugomų istorinių, kultūrinių ir dvasinių vertybių vietas vidiniame miškų tvarkymo projekte ir (arba) gamtos tvarkymo plane ir (arba) pagal teisės aktus galiojančiame dokumente;
- b) Miškų tvarkymo darbai atliekami atsižvelgiant į šių vertybių išsaugojimą.

7.4 kriterijus: Vietos gyventojų kultūrinės ir socialinės gerovės skatinimas ilgalaikėje miškų tvarkymo proceso perspektyvoje.

Rodikliai:

- a) Organizacija nustatė reikšmingas kultūrinės ir socialinės ekosistemų paslaugas.
- b) Vietos bendruomenė dalyvauja planuojant miškų tvarkymo darbus. Į pagrįstus vietos bendruomenės pasiūlymus buvo atsakyta ir į juos atsižvelgta.
- c) Sudarytos sąlygos bendruomenei įgyvendinti savo lūkesčius, sudarant atskirą susitarimą su organizacija.
- d) Kur įmanoma, taikomos vietinės miškų žinios ir patirtis siekiant pagerinti tvarų miškų tvarkymą.

7.5 kriterijus: Vietos gyventojų užimtumo skatinimas.

Rodikliai: miškų tvarkymo darbuose, kai įmanoma, pasitelkiama vietos darbo jėga, o vietos įmonėms teikiama pirmenybė pagal galimybes ir rinkos sąlygas.

7.6 kriterijus: Mokslinių tyrimų atlikimas miške.

Rodikliai: Organizacija sudarė sąlygas atlikti mokslinius tyrimus savo miške. Pirmenybė teikiama moksliniams tyrimams, kurie remia tvarų miškų tvarkymą.

7.7 kriterijus: Lietuvos kariuomenės veikla miške.

Rodikliai: organizacija nesukuria nepagrįstų kliūčių krašto apsaugos sistemos struktūrinių padalinių pratyboms.

8 kriterijų grupė. Miško ekonominė vertė

8.1 kriterijus: Miškų infrastruktūra ir inovacijos.

Rodikliai:

- a) Organizacija aiškiai supranta su miškų infrastruktūros gerinimu susijusią veiklą; parengti darbų projektai ir atitinkami leidimai jų įgyvendinimui (statybai ir rekonstrukcijai).
- b) Investicijos į miškus, jų infrastruktūrą ir inovacijas.
- c) Atliekant darbus buvo atsižvelgta į saugomų rūšių buveines, aplinkos apsaugos reikalavimus ir kitus apribojimus.
- d) Įgyvendinti patobulinimai (projektavimas, statyba, rekonstrukcija), atnaujinti ir prižiūrėti taip, kad būtų sumažintas neigiamas poveikis aplinkai, gerinant medienos, komercinių nemedieninių miško produktų ir kitų pagrindinių ekosistemų paslaugų prieinamumą.

8.2. kriterijus: Miško ekonominės vertės išlaikymas.

Rodikliai: Organizacija vadovaujasi parengtu vidiniu miškų tvarkymo projektu arba kitu teisės aktais galiojančiu dokumentu, kuris užtikrina organizacijos ekonominį gyvybingumą.

8.3 kriterijus: Miško ekonominės vertės naudojimas

Rodikliai:

- a) Organizacija užtikrina tvarų ir nuolatinį daugiafunkcinį miško naudojimą.
- b) Kaskadinio medienos naudojimo principų taikymas.

c) Racionalus kirtimo atliekų naudojimas. 8.3 kriterijus: Miško ekonominės vertės didinimas

Rodikliai:

- a) Komercinių miškų medynų produktyvumo didinimo priemonių taikymas,
- b) Organizacija užtikrina atsparesnių daugiafunkcinių miškų formavimą;
- c) Organizacija didina augančios medienos kiekį viename hektare.
- d) Organizacijos tikslas – formuoti daugiarūšius ir įvairaus amžiaus medynus, prisitaikant prie klimato kaitos.
- e) Organizacijos teikiamų profesionalių ir gamtą tausojančių miškų priežiūros technologijų bei priemonių naudojimas.

8.4 kriterijus: miško ekonominės vertės didinimo priemonės, miškų priežiūros intensyvumas ir kokybė

Rodikliai:

- a) Organizacija nuolat vykdo miškų sertifikavimą pagal PEFC reikalavimus.
- b) Galiojantis vidinis miškų tvarkymo projektas, gamtos tvarkymo ar kiti teisės aktais pagrįsti dokumentai numato miškų sveikatos, atsparumo, atkūrimo ir priešgaisrinės apsaugos priemones ir jų taikymą.

8.5 kriterijus: Miškų tvarkymo ekonominis gyvybingumas.

Rodikliai:

- a) Organizacijos pajamos, gautos naudojant visus miško išteklius, iš miško gaunami produktai parduodami skaidriai rinkos kaina;
- b) Organizacija gauna pajamas iš įvairių miško išteklių;
- c) Organizacijos apskaitos sistema tvarkoma pagal teisės aktus.

9 kriterijų grupė. Darbuotojų teisės ir darbo sąlygos

9.1 kriterijus: Darbuotojų sauga ir sveikata

Rodiklis:

- a) Veikla planuojama, organizuojama ir vykdoma taip, kad būtų nustatyta ir pašalinta rizika sveikatai bei nelaimingų atsitikimų galimybė. Darbuotojai informuojami apie su jų darbu susijusią riziką, apmokomi ir laikosi darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų. Periodiškai atliekamas darbuotojų profilaktinis

sveikatos patikrinimas; Darbuotojai skiepijami nuo erkinio encefalito ir periodiškai tikrinami dėl Laimo ligos.

b) Atliktas darbuotojų rizikos vertinimas; Parengtos darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijos profesijoms, darbo procesams, darbo įrankių, kenksmingų medžiagų ir preparatų naudojimui; Kolektyvinės ir individualios darbuotojų saugos priemonės bei darbo drabužiai naudojami pagal nustatytą riziką darbo vietoje; Organizuojami darbuotojų saugos ir sveikatos mokymai ir instruktažai; Vykdomas nuolatinis darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų laikymosi stebėjimas;

c) Apibrėžtų nelaimingų atsitikimų ar incidentų atveju aptariamoms jų atsiradimo priežastims ir imamasi priemonių jiems užkirsti kelią;

9.2 kriterijus: Darbuotojų darbo teisės

Rodiklis:

a) Laikomasi pagrindinių Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijų, Lietuvos Respublikos darbo kodekso ir kitų darbo santykius reglamentuojančių teisės aktų.

b) Darbo santykiai yra savanoriški ir grindžiami sutartimi; Laikomasi darbo ir poilsio laiko normų; teisingai apskaitomas naktinis ir viršvalandinis darbas; e) Darbuotojams nustatoma reali darbo normų ar atliekamų tarnybinių funkcijų apimtis;

c) Moterys ir vyrai turi lygias įsidarbinimo galimybes, jiems mokamas vienodas atlyginimas už vienodą darbą; Parengtos konfidencialios ir veiksmingos priemonės, skirtos pranešti apie korupcijos, psichologinio ir seksualinio priekabiavimo, diskriminacijos dėl lyties, šeimyninės padėties, tėvystės ar seksualinės orientacijos atvejus ir juos pašalinti. Nenaudojamas vaikų ar nelegalus darbas.

Pastaba: Nepilnamečių įdarbinimas galimas darbo santykius reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka; Šis standartas netaikomas gyvenvietėms, savanorystei ir aplinkosaugos veiksams miške.

9.3 kriterijus: Darbuotojų ekonominės ir socialinės garantijos

Rodiklis:

- a) Atlyginimas ne mažesnis už šalies vidurkį; Minimali mėnesinė alga (MMA) mokama tik už nekvalifikuotą darbą; Atlyginimas mokamas sutartu laiku ir įgyvendinamos kitos sutartos motyvuojančios išmokų formos;
- b) Teisingai apskaitomos ir išmokamos prastovos dėl gamtinių sąlygų ir kitų priežasčių; Darbuotojams, patyrusiems turtinių nuostolių, susirgusiems profesine liga ar patyrusiems profesinę traumą dėl savo darbo veiklos, mokamas teisingas atlyginimas.

9.4 kriterijus. Kolektyvinis darbuotojų interesų atstovavimas

Rodiklis:

- a) Užtikrinamas kolektyvinis darbuotojų atstovavimas, ginantis darbuotojų teises, socialinius ir ekonominius interesus; Gerbiama darbuotojų teisė steigtis arba stoti į jau įkurtas profesines sąjungas ar kitas darbuotojų asociacijas; Profesinėms sąjungoms garantuojama teisė į kolektyvinį darbuotojų atstovavimą ir kolektyvines derybas;
- b) Sąžiningai laikomasi sutartos kolektyvinės sutarties nuostatų; Užtikrinamas darbuotojų atstovų dalyvavimas sprendžiant individualius darbo ginčus ir tiriant darbo drausmės pažeidimus; Sukuriama reali galimybė darbuotojų atstovams atstovauti darbuotojų interesams visuose reorganizavimo ar veiklos optimizavimo proceso etapuose.

10 kriterijų grupė. Organizacijos veiklos vertinimas (išorinis ir vidinis)

10.1 kriterijus: Organizacija periodiškai vertina miško išteklių pokyčius, miškotvarkos darbų kokybę ir poveikį miškui bei pagrindinėms ekosistemos funkcijoms ir prireikus koreguoja savo veiklą. Organizacija taip pat turi įvertinti miškotvarkos veiklos poveikį aplinkai, socialinį ir ekonominį poveikį.

Rodikliai:

- a) Įvertinta miškotvarkos darbų kokybė ir įvairus poveikis.
- b) Atsižvelgta į vertinimo rezultatus.
- c) Atlikti būtini organizacijos planavimo ir valdymo pakeitimai.

10.2 kriterijus: Natūralios ir žmogaus sukeltos žalos buvimas ir jos poveikis miško būklei ir pagrindinių ekosistemos funkcijų kokybei.

Rodikliai:

- a) Periodiškai stebima ir prireikus koreguojama.
- b) Imtasi veiksmų žmogaus sukeltai ir natūraliai atsiradusiai žalai atitaisyti.
- c) Organizacija nustatė stebėsenos dažnumą.

10.3 kriterijus: Nemedieninių miško produktų naudojimas ir plėtra.

Rodikliai:

- a) Organizacija reguliariai stebi ir vertina nemedieninių miško produktų naudojimą, būklę ir plėtrą.
- b) Organizacija nustatė stebėsenos dažnumą.

10.4 kriterijus: Bent kartą per sertifikato galiojimo laikotarpį organizacija analizuoja savo veiklą planuojant ir vykdant darbus bei veiklos atitiktį PEFC standarto reikalavimams.

- a) Parengtas vidaus audito planas, kuriame turi būti: įgyvendinimo planas, dažnumas, metodai, atsakingas asmuo ir ataskaitų teikimas; kiekvienos kontrolės apimtis ir kriterijai; tinkamų auditorių atranka, patikrinant jų kvalifikaciją; įgyvendinimo procedūrų, įskaitant proceso objektyvumo ir nešališkumo užtikrinimo dalis, apibrėžimas; įdiegtos vidaus kontrolės rezultatų ataskaitų teikimas atitinkamai vadovybei; įrašų tvarkymo procedūrų apibrėžimas;
- b) analizė atlikta ir ją patvirtino vadovybė.
- c) Yra metinės ataskaitos apie įdiegtą vidaus auditą ir jo rezultatus.

Rodikliai: Analizė atlikta ir yra patvirtinamieji dokumentai.

10.5 kriterijus: Organizacija reguliariai peržiūri valdymo sistemą; Tai apima ankstesnio audito metu nustatytų neatitikimų ir taisomųjų veiksmų peržiūrą, ankstesnės peržiūros sprendimus ir, jei reikia, vadybos sistemos patobulinimus.

Rodikliai:

- a) Vadybos sistema yra efektyviai įdiegta.

- b) Imtasi būtinų taisomųjų priemonių. Neatitikimai ir taisomosios priemonės buvo aptartos vadovybės lygmeniu.
- c) Vadovybės atliktos peržiūros rezultatai buvo dokumentuoti.

10.6 kriterijus: Organizacija turi nuolat palaikyti tobulinamą, atnaujintą ir tinkamą vadybos sistemą.

Rodikliai:

- a) Įvertintos neatitikimo priežastys ir suplanuotos priemonės neatitikimo pasikartojimui išvengti (įskaitant vadovybės lygmeniu).
- b) Organizacija sukūrė pagrindą vadybos sistemos gebėjimui tinkamai ir laiku reaguoti į neatitikimus ir pateikti to įrodymus įvertinti.
- c) Prireikus atlikti vadybos sistemos pakeitimai.
- d) Dokumentuoti organizacijos neatitikimai ir taisomieji veiksmai.

10.7 kriterijus: Organizacija turi palaikyti atnaujintą ir tinkamą vadybos sistemą.

Rodikliai:

- a) Organizacija naudoja atnaujintą ir tinkamą vadybos sistemą.
- b) Organizacija užtikrina vadybos sistemos gebėjimą tinkamai ir laiku reaguoti į neatitikimus ir pateikti jų įrodymus.

1 priedas

Tarptautiniai norminiai dokumentai

1948 m. Konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės gynimo jungtis į organizacijas (Nr. 87) 1930 m. Konvencija dėl priverstinio darbo (Nr. 29)

1949 m. Konvencija dėl teisės jungtis į organizacijas ir kolektyvinių derybų (Nr. 98)

1951 m. Konvencija dėl vienodo atlyginimo (Nr. 100)

1957 m. Konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo (Nr. 5)

1958 m. Konvencija dėl diskriminacijos (užimtumo ir profesinės veiklos) (Nr. 111)

1971 m. Konvencija dėl darbuotojų atstovų (Nr. 135)

1973 m. Konvencija dėl minimalaus amžiaus (Nr. 138)

1976 m. Konvencija dėl trišalių konsultacijų (tarptautiniai darbo standartai) (Nr. 144)

1999 m. Konvencija dėl blogiausio vaikų darbo uždraudimo (Nr. 182)

ISO/IEC 17021-1:2015 Atitikties vertinimas. Reikalavimai įstaigoms, atliekančioms valdymo sistemų auditą ir sertifikavimą. 1 dalis. Reikalavimai

1948 m. Jungtinių Tautų Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. 1998 m. Stokholmo konvencija dėl patvariųjų organinių teršalų.

1998 m. Nykstančių laukinės gamtos ir augalų tarptautinės prekybos konvencija Laukinės faunos ir floros rūšys (MIESTAI), OL L 75, 2015

Europos kraštovaizdžio konvencija, Europos Taryba 176, 2000

2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 492/2011 dėl darbuotojų judėjimo laisvės Sąjungoje

1997 m. Tarptautinė augalų apsaugos konvencija

1982 m. Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių apsaugos konvencija

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos

1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos

PEFC ST 1001, Standartų nustatymas – Reikalavimai

PEFC ST 1002, Grupinio miškų tvarkymo sertifikavimas – Reikalavimai

PEFC GD 1007, PEFC nacionalinių schemų patvirtinimas ir abipusis pripažinimas bei jų peržiūra

PEFC ST 2002, Grandininė Miško produktų saugojimas – reikalavimai ISO 2 vadovas, Standartizavimas ir susijusi veikla – bendroji sąvoka ES medienos reglamentas (EUTR)

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1143/2014 2014 m. spalio 22 d. dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo

Konvencija dėl tarptautinės svarbos šlapžemių, ypač kaip vandens paukščių buveinių (Ramsaras, 1971 m.)

Biologinės įvairovės konvencija (Rio de Žaneiras, 1992 m.)

Europos laukinės gamtos ir natūralių buveinių apsaugos konvencija (Bernas, 1979 m.)

2 priedas

Lietuvos Respublikoje taikomi teisės aktai:

LR Aplinkos apsaugos įstatymas;

LR Augalų apsaugos įstatymas;

LR Fitosanitarinis įstatymas;

LR Laukinės gamtos įstatymas;

LR Laukinės augalijos įstatymas;

LR Miškų įstatymas;

LR Saugomų teritorijų įstatymas;

LR Specialiųjų žemės sąlygų įstatymas;

LR Saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas;

Svarbiausių griežtai saugomų rūšių buveinių sąrašas (patvirtintas LR aplinkos ministro įsakymu);

LR Žemės įstatymas;

LR Vietos bendruomenių savivaldos politikos įstatymas;

LR Profesinių sąjungų įstatymas; Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas

LR Mokesčių administravimo įstatymas

LR Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas

LR Pajamų mokesčio įstatymas

LR Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas

LR Žemės mokesčio įstatymas

LR Valstybinio socialinio draudimo įstatymas

LR Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas

LR miškų valstybės kadastro nuostatos;

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašymas;

Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų daromos žalos miškui apskaitos tvarka;

Apvaliosios medienos klasifikavimo ir ženklinimo taisyklės;

Miško kirtimo leidimų išdavimo tvarkos aprašymas;

Grybų, miško uogų ir vaisių, vaistinių augalų (ar jų dalių), nendrių, medžių ir krūmų šakų naudojimo leidimų išdavimo tvarka;
Leidimų importuoti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui įveisti išdavimo tvarkos aprašymas;
Apvaliosios medienos gabenimo tvarkos aprašymas;
Miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos aprašymas ir normos;
Miško kirtimo taisyklės;
Miškų sanitarinės apsaugos taisyklės;
Miško atkūrimo ir sodinimo nuostatos;
Miško dauginamosios medžiagos nuostatos;
Miško darbų saugos taisyklės;
Miško priešgaisrinės apsaugos taisyklės;
Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklės;
LR administracinių nusižengimų kodeksas;
LR darbo kodeksas;
LR darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas;
Bendrosios darbuotojų saugos ir sveikatos taisyklės;
Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsaugos priemonėmis nuostatos;
Kelių priežiūros tvarkos aprašas;